

ท 3116

หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน

วันอาทิตย์ที่ 10 ตุลาคม พุทธศักราช 2542

ปีที่ 22 ฉบับที่ 7885

หน้า 6

พืช/สัตว์ตัดแต่งยีน

กับ

สังคมไทย

เราจะรับมือกันอย่างไร?(จบ)

ทีงข้างเรื่องพืช/สัตว์ตัดแต่งยีน หรือที่รู้จักกันก่อนข้างจะแพร่หลายในขณะนี้ในชื่อภาษาอังกฤษว่า จีเอ็มโอ เมื่อตีปลาหัทแล้วไว้ที่ความคิดเห็นของคุณ จี. เอส. ประภาส ผู้ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยเทคโนโลยีชีวภาพพืช แห่งมหาวิทยาลัย ทีเอสจี สหรัฐอเมริกา ครบถ้วนที่ว่าด้วยศักยภาพในทางการค้า ศักยภาพในทางเศรษฐกิจของพืชตัดแต่งยีน

ผมจำไม่ได้ถนัดนักว่าเป็น ประภาส หรือ แรนดี ฮอที ด็อกเตอร์ชาวฟิลิปปินส์ จากไอซา (ISAA) ที่บอกผมว่า เทคโนโลยีตัดแต่งพันธุกรรมนั้น มีความสำคัญต่อแต่ละประเทศแตกต่างกันออกไป ที่เห็นกันชัดเจนก็คือ ประเทศที่เป็น "ผู้นำเข้า" พืชพันธุ์ธัญญาหาร กับประเทศที่เป็น "ผู้ส่งออก"

แต่ที่แน่ๆ แรนดี เป็นคนบอกว่า ประเทศไทยนั้นถึงไม่ใช่เทคโนโลยีนี้ เราก็ไม่อดตาย แต่ถ้าหากไทยยังเลือกที่จะเป็นประเทศผู้ส่งออกอยู่ละก็ ต้องคิดถึงเทคโนโลยีนี้ในอีกบางแง่มุมเพิ่มเติมเช่นเดียวกัน

ถ้าถามที่ว่า ถ้าสมมุติว่า ไทยยังคงปลูกข้าวโดยวิธีเดิมๆ อยู่กันเวียดยานที่ปลูกข้าวด้วยเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูง ต้นทุนในการปลูกต่ำ คุณภาพของข้าวที่ได้ออกมาใกล้เคียงกัน การแข่งขันระหว่างข้าวไทยกับข้าวเวียดยานในตลาดโลกจะเป็นอย่างไร ก็เป็นคำถามที่น่าสนใจ

แต่เมื่อนึกถึงประเด็นเหล่านี้ แรกก็ต้องคิดถึงประเด็นที่ว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค ประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม และประเด็นเรื่องตลาดสินค้าอีกมากมายหลายเรื่อง

หลายเรื่องหลายประเด็นเหล่านี้เป็นอีกหลายตัวอย่างของ "ภาพที่ไม่ชัดเจน" ของเรื่องจีเอ็มโอ ไม่มีการสรุป ไม่มีการศึกษาให้แน่ชัด และยังเป็นที่ยกเถียงกันอยู่ตลอด

●อันตรายของจีเอ็มโอ

กับการคุ้มครองผู้บริโภค

เรื่อง "เบลอ" มากที่สุด ในทรวงสนะของผมก็คือ การเกี่ยวพันของจีเอ็มโอกับระบบนิเวศ และเรื่องอันตรายจากพืช จีเอ็มโอ และคิดว่ามันคงต้องเป็นอย่างนี้ไปอีกสัก 5 ปี 10 ปี กว่าที่จะมีผล การพิสูจน์ในทางวิทยาศาสตร์แบบสมบูรณ์ครบถ้วนออกมาให้เป็นที่ยอมรับกัน

ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับสองเรื่องดังกล่าวนี้ มีแต่คำว่า "ถ้า" เต็มไปหมด

ผมยอมรับความเห็นของฝ่ายต่อต้านที่ระบุว่า การเพาะปลูกพืชตัดแต่งยีน เป็นตัวการทำลายระบบนิเวศ แต่ผมก็มีความเสมอเหมือนมีโอกาสว่า เกษตรกรของเราเลี้ยงการเพาะปลูกโดยการไม่ใช้สารเคมีได้หรือไม่ สารเคมีที่ใช้อยู่ในการเพาะปลูกทำลายระบบนิเวศหรือไม่

ถ้าเราใช้สารเคมีในระดับที่เหมาะสม จำกัดและควบคุมขอบเขตการเพาะปลูกให้ดี ผลกระทบจะน้อยจนพอยอมรับได้กับประโยชน์ของมันหรือไม่ และถ้าหากทำอย่างเดียวกันกับพืชตัดแต่งยีนละ จะให้ผลเป็นที่พอใจเหมือนกันหรือไม่ ยังไม่เป็นที่ยุติ

ผมถามตัวเองอยู่เสมอว่า ผักปลอดสารพิษที่คิดเป็นเปอร์เซ็นต์น้อยนิดของจำนวนผักทั้งหมดที่วางจำหน่ายอยู่ในเมืองไทยนั้น จริงๆ แล้วปลอดสารเคมีที่เป็นพิษจริงละหรือ มีก็เปอร์เซ็นต์ของจำนวนผักปลอดสารพิษที่ว่านี้ที่ปลอดสารพิษจริงๆ

ในเมืองไทย จะมีใครนอกผมได้จริงๆ ว่ามีผักปลอดสารพิษปลอมอยู่ที่ไหน ที่จริงๆ แท่าๆ มีก็อยู่ที่ไหน

อันตรายจากพืชจีเอ็มโอ นั้นมีอยู่จริงแต่แน่นอน เนื่องจากเคยมีใครอย่างมาแล้วว่า การพัฒนาตัวเหลืองด้วยการตัดแต่งยีนพันธุ์หนึ่งต้องยกเลิกไป เมื่อพันธุกรรมใหม่ที่ทำขึ้นนั้น มียีนของตัวบราซิด ซึ่งก่อให้เกิดโรคภูมิแพ้ขึ้นได้ ประภาสของยอมรับในเรื่องนี้ และคือคิดว่า ทางแก้ประการหนึ่งก็คือการปิดฉลากระบุให้แน่ชัดว่า ผลิตภัณฑ์ชิ้นนี้เป็นผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบที่ผ่านการตัดแต่งพันธุกรรม และอาจก่อให้เกิดปัญหากับผู้แพ้ด้วยโรคนี้บ้าง ได้

แต่นั่นก็ไม่ใช่ผลิตภัณฑ์จากการตัดแต่งพันธุกรรมจะเป็นเช่นนั้นไปทั้งหมด นั่นเป็นอันตรายเท่าที่รับรู้กัน แต่ยังมีอีกหลายสิบลักษณะที่แม้แต่นักวิทยาศาสตร์เองยังไม่มั่นใจว่า ผลิตภัณฑ์ตัดแต่งยีนเหล่านี้ปลอดภัยสำหรับทุกคนหรือไม่

ถ้าจะถามผมว่า ในสังคมไทยเรา มีระบบ มีกลไก ในการควบคุม ตรวจสอบ และองโคนที่เข้มงวดกวาดขันพอที่จะให้ประชาชนทั่วไปนอนตาหลับได้ว่า การเพาะปลูกพืชตัดแต่งยีน และการบริโภคมันเข้าไป ไม่เป็นอันตรายต่อระบบนิเวศ และชีวิตของตัวเองแล้วหรือไม่

คำตอบก็คือ ไม่ครับ!

ข้อเท็จจริงที่ควรรับรู้กันก็คือว่า เราเกินขอบเขตเชื่อถือศรัทธาแก่เกษตรกรที่ผ่านการตัดแต่งยีนมานานนักหนาแล้ว กินไปก็ผ่านการตัดแต่งยีนมาไม่น้อยแล้วเหมือนกัน

ผมไม่ทันหน่วยงานทางการไทยหน่วยงานไหนออกมาร้องขอสิทธิกระเษอในเรื่องนี้ ทั้งๆ ที่ไม่มีหน่วยงานไหนรู้แน่ชัดว่า มันอันตรายต่อผู้บริโภคหรือไม่เช่นเดียวกัน!

●จีเอ็มโอ กับ เอ็นจีโอ

อย่างที่ผมบอกไว้ตอนต้นว่า เรื่องพืช/สัตว์ ตัดแต่งยีนนั้น มีโยงใยกับหลายเรื่องหลายประเด็นนัก กรณีที่ผมยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้นนั้น สะท้อนให้เห็นชัดเจนว่า ถ้าสังคมเรามีกลไกที่แข็งแรง มีความเที่ยงตรง และสมบูรณ์พร้อมจริง สังคมของเราจะก้าวไปได้อีกหลายๆ ด้าน โลกกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้

ดร.ประภาสพูดถึงบทบาทของกลุ่มต่อต้านที่เป็นองค์กรเอกชนในต่างประเทศ ซึ่งในหลายกรณี เป็นการต่อต้านอย่างหัดหูหัดตาไม่ยอมฟังเหตุผล และไม่ยอมรับข้อมูลทางวิชาการไปพิจารณา มีการยกเรื่องบทบาทของเอ็นจีโอในอินเดียที่ต่อต้านเรื่องนี้ขึ้นมาเป็นตัวอย่าง

ผมยืนยันไว้ถาวรวงสนทนาว่า อาจบางที่ ประเทศอย่างอินเดีย ต้องการองค์กรพัฒนาเอกชนอย่างนั้น นอกด้วยว่าผมไม่รู้ว่า เอ็นจีโอที่อินเดียถูกหรือผิด ไม่รู้รายละเอียดว่าพฤติกรรมของพวกเขาเป็นอย่างไร แต่สังคมมีสิทธิรับรู้ข้อมูลในทางตรงกันข้าม และมีสิทธิเลือกที่จะเชื่อถือข้อมูลด้านหนึ่งด้านใดได้

ผมเชื่อว่าประชาชนโดยทั่วไปไม่มีภูมิปัญญาพอที่จะตัดสินใจว่าจะเลือกทางใด หรือ ไม่เลือกทั้งสองทางและสร้างสรรค์ทางออก

ของตนเองขึ้นมาได้ ถ้าสังคมไทยมีคอบอดพอที่จะหัดหูหัดตา

ตั้งคนนั้นมีปัญหาแน่นอนครับ

●สังคมไทยจะรับมือกับจีเอ็มโออย่างไร

ตอนทำยา ผมกลายเป็นเป้าของคำถามแทนที่จะเป็นผู้ถาม ผมมีจุดยืนเรื่องจีเอ็มโออย่างไร ทางออกสำหรับสังคมไทยในปัญหาที่มีอยู่จริงบ้างในทรรศนะของผม คือคำถามส่วนใหญ่

โดยทรรณะส่วนตัวแล้ว จีเอ็มโอในสายตามผมไม่ว่าจะอะไรกับเทคโนโลยีใหม่ๆ อีกหลายอย่างหลายประการ ผมยอมรับในจีเอ็มโอ เหมือนกับที่ผมยอมรับอินเทอร์เน็ต ทรานซิสเตอร์เหมือนกันว่ามันเป็นเทคโนโลยีที่มีทั้งข้อดีและข้อเสีย มีทั้งที่เป็นประโยชน์และเป็นอันตราย

ด้วยความรู้อันน้อยนิดเท่าที่มีอยู่ ผมรู้สึกว่าจะไม่อยากจะให้จีเอ็มโอเป็นเหมือนกับกรณี "ลาโซ" ที่จังหวัดเชียงใหม่ ที่जू่า เจ้าสารไพแทสเจียมกลอเวท ก็กลายเป็น "ไอ้ตัวร้ายต้องห้าม" ทั้งๆ ที่เรารู้ยู่่ว่า ประโยชน์ของมันนั้นมี แต่อันตรายของมันมีมาก เราก็ปฏิเสธมันไปโดยที่ไม่ได้ศึกษาเลยว่าสามารถควบคุมมันได้หรือไม่ หรือจะดัดแปลงมันให้เหลือเพียงประโยชน์ได้อย่างไร

แต่ผมก็ไม่อยากจะให้เทคโนโลยีดัดแปลงอื่น เป็นเหมือนกับการเปิดเสรีทางการเงิน หรือมีไอบีเอฟ ที่เราเปิดหราช้างๆ ที่เราไม่รู้ไม่เคลือบตัวอีกเช่นกันว่าเราจะรับมือกันอย่างไร ไม่ให้ประเทศชาติเสียหายร้ายแรงจาก "ความไม่รู้" และ "ความไม่พร้อม" ของเรเอง

ถ้าเมืองไทยยังไม่ทำสิ่งต่อไปนี้ ก็อย่าเพิ่งไปเปิดเสรีให้จีเอ็มโอเข้ามาเลยหวั่น

1. ให้ข้อมูล ให้การศึกษาให้กว้างขวางรอบด้านที่สุด ไปรุ่งไล่ที่สุดเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อสาธารณะ
2. ศึกษา กันคว้าววิจัย ให้มีความรู้เรื่องเทคโนโลยีนี้ให้มากที่สุด ซึ่งจะต้องเกี่ยวพันกับการมีอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องมือ สถานที่ การทำแผนที่พันธุกรรมที่คุ้นเคยกัน ชัดชอบ เริ่มค้นไว้ ถือเป็นงานเริ่มต้นที่ดีในการแสวงหาความรู้เท่าทัน ไม่ตกเป็นเหยื่อถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกละเมิดจากต่างชาติ ที่มีเทคโนโลยีนี้ก้าวหน้าไปกว่าที่เราเมือยู่

แต่เท่านั้นคงยังไม่เพียงพอ เราอาจต้องเรียนรู้ถึงขนาดสามารถควบคุมและคัดเลือกได้ว่า อะไรเป็นโทษ อะไรเป็นประโยชน์สำหรับสังคมของเรา

3. พัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีทางพันธุวิศวกรรม ให้เป็นเทคโนโลยีเปิดให้มากที่สุด ให้สาธารณะเข้าถึงได้มากที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้ เปิดโอกาสให้บริษัทในท้องถิ่น หรือเอกชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้มากที่สุด

4. วางกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อความปลอดภัยในทางชีวภาพ (Biosafety Regulation) และบังคับใช้ให้มีผลในทางปฏิบัติ

อย่าลืมระลึกว่า ออกกฎหมายนั้นง่าย แต่บังคับใช้นั้นยาก ความดีที่การบังคับใช้ยังไม่มีประสิทธิภาพ หรือเชิงชาไม่ทันต่อการสนองตอบในเชิงพาณิชย์ รังแต่จะสร้างผลเสียหายให้เกิดกับเทคโนโลยีนี้ทั้งในแง่ของผู้บริโภค และในแง่ของผู้ผลิต

5. ให้มีระบบการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เกี่ยวกับเรื่องนี้เรื่องนี้อย่างเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพและเที่ยงตรง

เช่นกันครับ การจดทะเบียนเพียงอย่างเดียวมันง่าย แต่การจัดกาากับการละเมิดนั้น ไม่ใช่เรื่องจับจ๊อชแน่นอน

●บทส่งท้าย

ผมยอมรับว่า เทคโนโลยีพันธุวิศวกรรมนั้นมีศักยภาพในทางบวกอยู่มากมาย ไม่นั่นในอนาคตสังคมไทยอาจพบว่า เราคงอยู่ในสถานะที่ปฏิเสธมันไม่ได้ไม่ว่าทางใดก็ตามหนึ่ง ในแง่หนึ่ง การคิดค้นขึ้นนั้น ไม่ต่างอะไรกับการผสมและคัดเลือกพันธุ์ที่เรากระทำกันอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน เพียงแต่มันช่วยในการย่นระยะเวลาจากที่ต้องใช้เวลานับสิบปีเพื่อให้ได้พืชพันธุ์ใหม่ที่ทนทานต่อศัตรูพืช ให้เหลือเพียงไม่กี่มกนอย

อาจจะไปอีก 5 หรือ 10 ปี หรือ 20 ปีข้างหน้าที่วิทยาศาสตร์แขนงนี้ได้รับการยอมรับว่าปลอดภัยโดยแท้จริง

แต่ผมเชื่อของผมเองว่า วันเวลาที่ว่าจะต้องมาถึงพร้อมๆ กับการยุติของการผูกขาด ผมบอกกับ ดร.ประกาศและแรนดี้ไปตรงๆ ว่า โลกนี้ถูกผูกขาดโดยโมโครซอฟต์บริษัทเดียวก็หนักหนาสาหัสอยู่แล้ว

ผมไม่อยากจะให้บริษัทไหนกลายเป็น โมโครซอฟต์หมายเลข 2 ขึ้นมาอีกในโลกนี้!

ไพรัตน์ พงศ์พานิชย์